

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 30րդ տարեշրջանի (1914 թվական) բաժնուր-
գազինն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10
ֆրանգ, ԿԱՆԽԻԿ: Աւստրիական բաժնուրգազինն է 2 ֆրանգ. Թիւր-
քիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ: Նամակ կամ դրամ զրկել
այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

Լ ՏԱՐԻ

Թիւի 31

1915 ՄԱՐՏ 3 ԴՆ.
(Հ.Տ. 1915 Փետրվար 18)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մա-
սամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր
է վերագրածունել չհրատարակուած ձեռագիրները:

Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդղակ կարծէ. 1 լրագիրը 2 սանդղակ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la
Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԿՈՎԿԱՍԻ

ՀԱՅ ԿԱՄԱՐՆԵՐՆԵՐՈՒՆ
ՆՊԱՍՏՈՂ ԿՈՄԻՏԷ

COMITÉ DE SECOURS AUX VOLONTAIRES
ARMÉNIENS DU CAUCASE

Թիւրքահայաստանի մէջ կըն-
տող հայ կամաւոր զինուորներուն օգ-
նելու նպատակով՝ Մարտէյի մէջ
կազմուած է «Կովկասի հայ կամա-
ւորներուն նպաստող կոմիտէ» մը
հետեւեալ անձերէն.

Առնեապետ՝

Մկրտիչ Բարթուղալեան.

Առնեապետի

Գարեգին Բաժնեան.

Գանձապետ՝

Գարեգին Շահաւան.

Խորհրդակցներ՝

Յովհաննէս Սահաթեան,

Յովհաննէս Պալթաեան,

Յովհաննէս Կիւլեհեան,

Արշակ Թորոսեան.

Թղթակցութիւններ պէտք է
զրկել Արմէնիայի խմբագրութեան,
ինչպէս նաեւ բոլոր նուէրներ Արմէ-
նիայի միջոցով կամ ուղղակի դան-
ձադահի հասցէին (K. Chahlamian,
Rue Longue des Capucins, N° 15.
Marseille).

Կոմիտէի նպատակը պիտի ըլլայ
Մարտէյի և Արտասահմանի բոլոր
հայ դաշտներուն մէջ նպաստներ
հաւաքել և զրկել Թիւրքիոյ նը-
պաստակով կազմուած Աղլայի թիւ-
բային:

Երբ կովկասի մէջ խմբուած հայ
կամաւորներ կերթան իրենց անձ
բոլորանուէր գոհել Թիւրքահայաս-
տանի ազատութեան Ս. Գործին,
արտասահման գտնուող հայեր պի-
տի կրնան այնչափ անսիրտ ու ան-
տարբեր մնալ որ գէթ իրենց դան-
ձէն մաս մը չնուիրեն այդ գործին
իրենք ալ մասնակցած լինելու համար:

Ով որ հայ է, ով որ մարդ է և կը
զգայ, Թո՛ղ փութայ իր նպաստը
հասցունելու:

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայ կամաւորների ուղերթի հանդես.
ամակ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգե-
րէն (Յըւսո). — Կովկասի Հայ կամա-
ւորների ի նպատակ հանգանակութեան
Դ. ցանկ. — Ռուս զօրաբանակը Թիւրքա-
հայաստանի մէջ. — Զրաժուար Հայ կա-
մաւորները. — Տարտակալի պաշտպա-
նութիւնը. — Տարտակալի ծախսերը.
— Թիւրքիայի միջամտութիւնը Եւրոպա-
կան պատերազմին. — Թիւրքական լա-
րեր. — Թիւրքիայի միջադէպը. —
Համեմատական պատերազմը. — Նոր
ստացուած հրատարակութիւններ. —
Օրացոյց. — Նամակատուք. — Ծանու-
ցումներ:

ՀԱՅ ԿԱՄԱՐՆԵՐՆԵՐԻ ՈՂՋԵՐԹԻ
ՀԱՆԳԷՍՐ

Աստրախան, 7 20) Գեղարքունիքի
Աստրախանի հայկական կոմիտէտը
մօտ 40.000 ռուբլի ժողովրդաբարեւոյց
յետոյ, իր երկրորդ կարեւոր գործը
համարեց հայ կամաւորների առա-
քումը, որ կատարվեց հասարակու-
թեան ներկայութեամբ: Բացի զէն-
քերից, հայ կամաւորները բաւա-
րարվեցին համարեա ամեն բանով՝
միատեսակ հագուստ, փափախներ,
չինէլներ, կօշիկներ, պայուսակներ և
այլն և իւրաքանչիւրին 20ական ռ.,
բացի ճանապարհածախքից:

Հանգէսը սկսվեց եկեղեցում: Ահա՛
միատարրաց, սպիտակագոյն հագուստ,
ներով սեղանի առաջ կանգնած են
մեր նոր «ուխտի մանուկները»: Նը-
րանք զոյգ-զոյգ մօտեցան, չորեքին
բեմի առաջ և հաղորդվեցին: Ս. ք.
Աստրախանը բոլորին պատշաճ զգաց-
ված խօսք ասաց: Ապա ժամերգու-
թեան վերջը կամաւորները չորեքին
թեմակալ Միթիթար Կախկոպուսի
առաջ, և սա «պահպանելով» օրհ-
նեց զնացողներին:

Այնուհետեւ ժողովրդի թափօրը
կամաւորների հանդիսաւորութեամբ
գլխից թեմական դպրոցի ընդար-
ձակ դահլիճը: Այդտեղ սենեակնե-
րից մէկում հայուհեաց լինելու
թեան զեկավարութեամբ հաղորդու-
թիւնը ընդունած կամաւորներին
մատուցվեց զինի և թէյ: Ապա ըս-
կըմեց ողբերթի հանգէսը:

Աստրախանում, այդ կղզիացած

դաշտութեամբ, չըտեհնված և չը լսված
մի երեւոյթ պատկերացաւ: Խաչնոց
ժամերի, կեցցէնների ուղեկցութեամբ
դահլիճ ներս մտան կամաւորները:
Խմբագրութիւնը զեկավարութեամբ կարճ
զինավարժութիւն կատարելուց յե-
տոյ՝ խումբը զոյգ-զոյգ կանգնած՝
պատրաստվեց ընդունելու գրօշակը,
որը Ռ. Աստուածատրեանի ընկե-
րակցութեամբ մատուցին երկու օ-
րիորդ. «Ահա՛, եղբայր, քեզ մի
զրօշ» երգելով: Ողբերգութեամբ ամբու-
րը անվերջ շարունակ էր՝ «Կեցցէ՛»,
«առա՛ւ»: Այնուհետեւ կօմիտէի
կարգադրութեամբ ողբերթի խօսք
ասացին նրա անդամներ Ռ. Աստ-
ածատրեան, Գ. քհնյ. Մկրտումեան
և կամաւորներից երկուսը պատու-
խանցին, իրանց յարգանքն ու
հրաժեշտի ողջոյնը տալով Աստրա-
խանի հայ հասարակութեանը, Կօ-
միտէին, բոլոր ծանօթներին, մե-
ծին, փոքրին, որոնք վերջապէս ի-
րանց օգնեցին մի վերջին իրձ կա-
տարելու, օր առաջ իրանց պատե-
րազմի գաշտն ուղարկելու:

Չափազանց սրտառու էր և մեծ
տպաւորութիւն գործեց խմբագրութի
հօր (պարսկահայաստանցի) վերջին
հրաժեշտը իր սիրած որդու հետ,
մանաւանդ երբ նա ասաց. «Սիրուն
բալաս, այսօր բաժանվում ենք ի-
րարուց, գուցէ և յաւիտեան. սա-
կայն ուղում եմ իմ վերջին աւանդը
տալ քեզ, քո «կանաչ-կարմիրը» իմ
ձեռքով կապել» և հանեց մի խնկալ,
կապեց որդու մէջքին ու շարունա-
կեց. «Ահա այս սուրով խոցոտի՛ր
այն մարդկանց սրտերը, որոնք շատ
հայ մայրերի սրտերն են խոցոտել»:
Շատերի աչքերից հոսում էին ար-
ցունքներ, շատերը մղկտում էին,
սակայն զաւակից անջատվող հայրը
ժայռի նման կանգնած էր բազմու-
թեան առաջ՝ ժպտադէմ, հպարտ և
ոչ մի արցունք:

Այնուհետեւ կանանց ընկերու-
թիւնը մի մեծ հաց մատուցեց կա-
մաւորներին, վրան գրված. «Բարի
ճանապարհ հայ կամաւորներին»:
Իսկ վերջիններս մի քանի խմբական
երգերից յետոյ խումբը բազմութեան
ջերմ աղաղակներ և ցոյցերի ուղեկ-

ցութեամբ դուրս եկան դահլիճից,
ու նկարիչը հանեց նրանց խմբանը-
կարը:

Նոյն ողբերգութեամբ ցոյցերն ու բացա-
ղանքութիւնները, նոյն ճառերն ու
երգերը, նոյն բարի երթն ու բուռն
ցանկութիւնները կրկնվեցին երկա-
թուղու կայարանում: Ի միջի այլոց
օր. Մաշտոցեանը զգացված ձայնով
արտասանեց հայուկին նուիրված
ոտանաւորներից մէկը, իսկ տողերիս
գրողը կարդաց «Գեպի կուլ» վեր-
նագրով իր ոտանաւորը: Բազում
թիւնը մեծ էր և խուռն: Համարեա
Աստրախանի ամբողջ հայ դաշտը
և շատ ուսաներ լցրել էին կայարա-
նը վերջին հրաժեշտ տալու մեր դը-
նացողներին: Մեծագործ աղաղակ-
ների և հազարաւոր կեցցէների եր-
կա՛ր, երկա՛ր ձայնակցութեամբ
շարժեց երկկայան գնացքը:

Գնացէ՛ք, Աստուած ձեզ հետ:
Ջրհեղեղի ցամաքելը հաստատուելու
համար Նոյ նահապետը մի ա-
ղանի արձակեց: Դուք մեր ազատ
Մասեաց աղանիներն էք: Չեղ
արձակում ենք գէպի հայոց արիւ-
նաների աշխարհը, գէպի արեան հե-
ղեղը: Ողջամբ դարձէք, աւետիս բե-
րէք: Առէ՛ք՝ արդէն այնտեղ ցամա-
քել է մեծ արիւն-հեղեղը: Յամաքել
է արտասուքի դառը ջրհեղեղը: Ասա-
ցէ՛ք՝ արդէն ընձիւղում է խաղա-
ղութեան պրմաւունքին, արդէն ծաղ-
կում է ազատութեան ձիթենին:

Եւ հաւատացէ՛ք, մենք ձեզ հետ
ենք: Չեղ հետ է ամբողջ հայ ժողո-
վուրդը: Չեղ հետ է և ուստական
հզօր երկգլխեան Արծիւը: Գնա՛ք
բարով:

Գեորգ քհնյ. ՄԿՐՏՈՒՄԵԱՆ
(Մշակ)

Ն Ա Մ Ա Կ

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՄԻԱՅՆԱԼ-ՆԱԶԱԿՆԵՐՆԵՐՆ

Ֆրէգէտ, 31 յունվար 1915

Միջկուսակցային մամուլաշտաբում շուրջ
Հայ կամաւորների կազմութեան
նախօրեակին եղան այնպիսիներ ու
րոնք կուզէին հաւատալ զգոյշու-
թեան և չէին քաշուիր այդպէս ալ
յայտարարել, առանց խորհելու:

Թէ այս պատերազմ եկած էր մահ-
ւան շունչ փչելու ամբողջ հայ ազ-
գին վրայ, նայնիսկ եթէ բոլոր հա-
յերն ալ անկեղծ օտմանցիներ լի-
նէին: Երբ թիւրքիս սուրբ պատե-
րազմը կը հրատարակէր, տղայ մ'իսկ
կրնար երևակայել քրիստոնէին կամ
մասնաւորապէս հայուն գաղիք վը-
տանքը: Այսօր վտանգը չէ թէ մի-
այն հայու գլխին կախած է, այլ ամ-
բողջ թիւրքահայտակա ոչ իսլամին:
Ամէն օր թերթեր կը հաղորդեն որ
եւրոպական և ամերիկեան նաւեր
թշուառներ կը փոխադրեն Եգիպ-
տոս Պաղեստինի սահմաններէն: Ո՞վ
են ասոնք. հրեաներ և կամ Սուրիա-
ցիներ որոնք ոչ կը կուտին և ոչ
այ կամաւորներն ունէին: Դեռ երէկ
էր հեռագիրներ հաղորդեցին թէ
կարսի շրջակայ 50 յոյն գիւղեր
քարաքանդ եղած և բնակիչներ
ձիւնի և բուքի մէջ մեռած են: Եւ
տակաւն արիւնը չէ չորցած այն
շատ մը Սուրիաներին որոնք ոտնու-
կոխ եղան թիւրքապարսկական սահ-
մաններին վրայ:

Վաշարի կովկաս մեղմէ աղէկ գի-
տէր և ուսումնարան պատե-
րազմի սկսելուն պէս գործի գլուխ
անցաւ, Ալգային մարմին մը կազ-
մեց և կամաւորների խումբեր պատ-
րաստեց: Եւ դժար թէ կարողանար
վերջիններս պէտքեր հոգալ երբ
վրայ հասան զուլումէն փախող դադ-
թականներ չորանը և իրենց ան-
միջական պէտքերը: Բնական էր որ
կովկաս պիտի ընկճուէր և թէ իրեն
օգնողների թիւը չաւանար: Ուրեմն,
անոնք մեծ անկեղծութեամբ կը սպա-
սեն Եւրոպայի և մասնաւորապէս
Ամերիկայի հայ շարժումին:

Դժբաղդաբար Ամերիկահայու-
թիւնը լիովին չը կրցաւ պատկել ի-
րեն վրայ դրուած յոյները: Ամիս-
ներէ ի վեր Միջկասպիցային հա-
մերաշխութեան ժողովը շարունակեց
իր բանակցութիւններ և չկրնալով
համերաշխիլ, եկաւ հրապարակել
գործին վիժումը, սոսկ հետեւալ
պատճառով: Դաշնակցականներ կը
պահանջէին որ եթէ ոչ հանգանակ-
ւած զրամի բոլորը, գէթ կէսը զըր-
կուելու է կովկաս, մինչ միւս կու-
սակցութիւնների ներկայացուցիչ-
ներ՝ նախ անխտաստութիւն յայտ-
նած են: Ալգային Բիւրօյ ի գէտ և
ապա ուստիարկեր են միայն 100ին
25ը զրկել: Ահա այս կերպով կը
վիժէ միջկասպիցային համերաշխու-
թիւնը:

Դաշնակցականների պահանջը շատ
պարզ էր և իրաւացի: Նախորդ ուսու-
թիւրքական պատերազմէն աստիճ-
նաւոր հայեր իրենց քրտկայն բացեր
և օգնել են տաճկահային սովի, ալան
թաւանի և կոտորածի ատեն և փո-
խարէն գրեթէ ոչինչ տեսել են:

Իսկ հիմա երբ թիւրքիացի հայերս,
հոս Ամերիկայի մէջ ի վիճակի ենք
քանի մը տղար հաւաքելու և կով-
կաս զրկելու, զանազան մէջբերում-
ներ կ'ընենք: Ու կարելի է ըսել որ
գուցէ Ամերիկայէն զնպցած ամենա-
մեծ գումարն իսկ չհասարարի Նա-
խիջանի հայութեան տուածին: Եւ
զրկած կամ զրկելիք դրամն ալ չէ
թէ Ռուսահային կը զրկենք, այլ
Ռուսահային միջոցաւ մեղի, մեր թշ-
ւատ թիւրքահայերին որոնք այժմ
կովկաս լեցուել են: Ամօթ ալ է
միշտ Ռուսահայէն անկեղծ և պա-
ղատի: Անշուշտ մեղադրելի չէ տաճ-
կահայ փախստականը որ օգնութիւն
կը խնդրէ Ռուսահայէն բայց մեղադ-
րելի կը լինինք մենք Ամերիկա-
հայերս եթէ վիճանաւորութիւն չունե-
նանք և այսօր երբ առիթ պիտի ու-
նենանք քանի մը հազար տղար
զրկելու, այն ալ կը զլանանք և կը
ջանանք մեր հաւաքածի 100ին 25ը
զրկելով բաւականանալ: Ի՞նչ է
որովհետեւ հակադաշնակցական ներ-
կայացուցիչներ ապագայ յեղափո-
խական գործունէութիւնների մա-
սին կը մտածեն եղեր... Ի՞նչ միա-
մըտութիւն: Այժմ հայ կամաւորնե-
րի պէտքեր բաւական հոգացուած
չլինելուն համար շատեր պատերազ-
մի դաշտը չեն կրնար մեկնիլ, և վեր-
ջին հեռագիրներն ալ կը հաղորդեն
որ 100.000 գաղթականներ կովկաս
լեցուած են և կարիքը շատ մեծ է,
իսկ այս բոլորի հանգեպ լուռ մնալ և
կամ եղածը պահել ապագայի երազ-
ներով ու ներկային ոյժ չտալ, որ ա-
ւելի հրամայական է, դատապարտե-
լի բան մը պիտի լինի: Հայ կամա-
ւորներ կը թնամ ուսու բանակի ու-
ժին, հազիւ կրնան իրենց պէտքեր
հոգալ, ու հայ վիրաւոր մը չաղկելով
նայնիսկ կրնան կովկաս փոխադրել
հիւանդանոց պառկեցնելու համար:
Այս գիւրութիւններէ յետոյ, դար-
ձեալ մեր դժուարութիւններ շատ
մեծ են: Մենք առանձին մեծ բան
չենք կրնար ընել. առանց ուսու բա-
նակի օժանդակութեան մեր երազներ
դժուար թէ իրականանան այ-
լուր, ապա ուրեմն ժողովներ մեր ոյ-
ժեր և գործենք համերաշխաբար
ուսու բանակի կողքին:

Պաղատի ԽԱՅԿՈՆՅ

ԿՈՒԿԱՍԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՎՈՐՆԵՐՈՒՆ
Ի ՆԱԳՈՍ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
Դ. ՑԱՆԿ

Տեսարժ.	Քր. սղմ.
Չարմայր	1
Յարութիւն Տէր-Յովհաննէ	2
Ո՞ն (Ե. Բ.)	2
Մանուկ	2
Մութաթեան եղբարք	2
	9

Միւս էջէն

Արտաշէս Արկունեան	9
Սիմոն Օհանեան	5
Պօղոս Տէր Պօղոսեան	2
Մարգար Սահակեան, վա- նեցի (Բրդ. անգամ) (*)	5
Գրիգոր Յակոբեան, Պրու- սացի (Բ. անգամ)	5
Արշակ Օհանեան, Պրուսա- ցի (Բ. անգամ)	5
Գրիգոր Միսաքեան, Պրու- սացի (Բ. անգամ)	4
Յակոբ Յարութիւնեան, Պրուսացի (Բրդ. անգամ)	2
Սրապ Գաբրիէլեան, Պրու- սացի (Բ. անգամ)	5
Փոխան սուրճի մը	10
Երջանիկ Պաղեան, Մարաշի Յարութիւն իշխանեան	2
Կարապետ Արիկեան, Մազ- կերտացի	1
Մատթէոս Սիմոնեան	5
Յակոբ Կարապետեան, Սե- ւեռեկցի	2
Կարապետ Գարբիէլեան	2
Սողոմոն Զարմաճեան	2
Տիկին	
Նեկտար Գաղապեան	2
Տեսարժ.	
Տիգրան Նուբեան	1
Գէորգ Բէրքէճեան	1
Հայկ Ներսէսեան	2
Իգնատիոս Պիլոքեան	5
Գ. Երկանեան	2
Կ. Կարապետեան	2
Միսիրայ Միսիրայեան	2
Սիմոն Գալուստեան	5
Պետրոս Երէցեան	2
Ասատուր Յովնանեան	5
Սարգիս Իսիրիկեան	10
Սարգիս Կիրակոսեան	2
Արմինակ Աթանասեան	2
Արմինակ Աւետիսեան	2
Սեդրաք Ղազարեան	1
Լուքա (Գարատաղցի)	1
Վարդան Թադևոսեան	2
Յ. Կ. Չ.	10
Օհանէս Մարկոսեան (Բրդ- ցի)	5
Օհանէս Սողոմոնեան	5
Երուանդ Անանիկեան	10
Խորճեանցի մը	25
Հայ մը	25

170, 35

(*) Ահտու ի կրի գործարանին մէջ աշ-
խատող այս և յետագայ հինգ անձեր ո-
րոնք երկրորդ անգամ լինելով կը բերեն
իրենց սրտի նուէրը: Կովկասի հայ կա-
մաւորների գանձանակին մէջ ձգելու, հե-
տեւալ տողերը կը գրեն կովկասէի գան-
ձապահին ուղղած իրենց նամակի մէջ:

«Չեր ուրախ լուրերուն կապանքն ան-
համբեր և կաղօթենք Հայաստանի մեր
եղբայրներուն համար ի սրտէ: Ամբողջ
Հայերս բարեկենդանը ըրինք այստեղ և
եղանք քարեկուր խմելու. բայց մեզնե-
մէկը խելք ըրաւ և ըսաւ թէ Խնու ալ-
պէս ընենք. մեր Հայաստանի եղբայրները
կը գանգատին յետոյ: Ենթահայալ եղանք
իրմէ և ահա մեր ընելիք ուրախութեան
փոխարէն կը զրկենք մեր նուէրները քանի
որ չենք կրնար հիմա կուտելով օգնել մեր
քաջ եղբայրներուն:»

Միւս էջէն 170, 35

Գ. ցանկին գումարը
(Տեսնել Ա. բմեթիա, թիւ 30) 4.494,65

Համագումար 4.665,00
=====

Կովկասի Հայ Կամաւորներու
Նպաստող Կ. Կովկասի
Գ. անգամ
Գ. ՇԱՀԱՆԱՅԱՆ

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱԲԱՆԱԿԸ
ԹԻՒՐԿԱՅԱՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Երկրորդական նշանակութիւն ու-
նեցող ընդհարումներ մի քանի տե-
ղեր պատահած են թիւրքերի և
Ռուսերի միջև փետրվար 22ին:
Անգլո-թուրքեան երկրամասին մէջ
թիւրքերը փորձած են յառաջդիմել
բայց յետ մղուած են մեծ կորուստ-
ներով:

— Փետրվար 24ին ուսու զօրքերը
մեծ յաջողութեամբ յառաջդիմած են
անգլո-թուրքեան երկրամասին մէջ:
Միւս ճակատներին վրայ աննշան
թնդանութեամբ թիւրքերը միայն ե-
ղած են:

— Փետրվար 28ին կը հեռագրեն
Պետրոպոլէն թէ Ալաշկերտի հա-
րաւակովը կիրճերի երկրամասին
մէջ Ռուսերը կուտէ մը յետոյ եր-
կու թնդանութեամբ են թիւրքե-
րէն:

— Պետրոպոլէն մարտ 1ին կը
հեռագրեն կովկասեան զօրաբանակի
հաղորդած հետեւեալ տեղեկութիւնը:
«Մեր յառաջագահ զօրքեր ծովե-
ղերքին ուղղութեամբ թնդումին ի-
րենց առջևին վանելով հասած են
Խոփաշայ գետակը:»

ՅՐԱՆՍԱԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՎՈՐՆԵՐԸ

Պուլի, 13 փետրվար 1915

Թող ներուի մեզ որ մինչև այժմ
պատեհութիւն չունեցանք երկտող
մը գրելու, շնորհակալութիւն յայտ-
նելու համար այն ամէն աղին և
բարեւէր հայ տիկնանց որք բարի
մտադրութիւնը ունեցած էին մեր
գոմարների մէջ գտնուող իւրա-
քանչիւր հայ կամաւորի զրկել ամե-
նակարեւոր հանդերձեղենները: Մեր
չգրելը զգացման պակասութեան հե-
տեւնք չէր, այլ ժամանակ չունենա-
լու. հարկը օրէնքը կը լուծէ, կը-
սեն. խրամատներուն մէջ ամէն ինչ
կը փոխուի որովհետեւ հոն գիշեր
ցորեկ զրաղած ենք, ըլլայ աշխա-
տութեամբ ըլլայ պահանջութեամբ:
Արդ ներկայիս որ երեք օրէ ի վեր
զօրաբաշտէն 20 քիլոմէթր հեռու
գիւղ մը գտնուած ենք հանգստանա-
լու, առաջին պատեհութեամբ կը
փութանք հրապարակաւ մեր խորին
շնորհակալութիւնը յայտնել այն բա-
րեւէր տիկնանց որք իբր իրենց
համակրանաց արտայայտութիւն առ-
մեղ զրկած էին ինչ որ հարկ էր:

Յանուն մեր գոմարների
հայ կամաւորաց
Յ. Գ.

ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ռուսներին և գերմաններին միմեկին հակադրական կոչումներ տրված են որովհետև մի կողմից մարդկային պատմությունը մեզ անհախճաբար ցույց է տալիս, որ գերմանները ամեն ինչից առաջ իրենց զինվորական համար իր հզոր թշնամին, բայց չյաջողիր գերմանիան իր երկաթուղային ցանցերի շատություն և ընդարձակությունը չհաղթեց յաջողեցաւ շատ արագորէն բազմաթիւ զօրք համախմբել հիւսիսակողմը և փորձեց շրջապատել ռուսական ժ. զորաբանակը որ պաշարած էր Մադիւրին։ Բայց այդ ծրագրի գործադրումը ինքն չյաջողեցաւ. մէկ զօրամաս միայն որ աջ կողմին վրայ կը գըտնուէր անպաշտպան լինելու պատճառով հարկադրուեցաւ բազմաթիւ գերիներ թողուլ գերմաններին ձեռքը։ Իսկ միւսները, գերմաններին վիթխարի ջանքերին հակառակ, յաջողեցան, չնայելով ձիւնապատ ճանապարհներին դժուարութիւններին, կանաւորապէս և անխնայ նահանջել ու բռնել իրենց նշանակուած դիրքերը գէպի աւելի հարաւակողմը, Պոզնանի և Նարեյի միջև գըտնուող այն երկրամասի մէջ որ պաշտպանութեան շատ յարմար է։ Արդէն Ռուսները ռազմավարական հնաւանդ սովորութիւնն է աշխատել կանոնաւորապէս նահանջելու երբ կը տեսնեն թէ թշնամին իրենցմէ շատ աւելի բազմաթիւ է և զօրաւոր դիրքի մը մէջ։ Այդպէս թշնամին իր դիրքէ դուրս հանելով գէպի ներս, իրենց մօտ, քաշել է յոգնեցունել յետոյ, երբ իրենց ակնկալած օգնական զօրքերը հասնին, յետագարձ շարժումով մը կը յարձակին թշնամին վրայ, որ իր կեղծոնէ հետագած է, և զայն կը ջախջախեն, ինչպէս ըրին վերջերս թիւրքերին, որոնք Ռուսերի նահանջը պարտութիւն կարծելով յանդգնեցան յառաջ խաղաղ Սարըզամիշի, Արտասանի և այլնի վրայ Ռուսիան հարկադրած է այժմ գերմանիան ահագին թուով զօրք բերել իրեն վրայ որով մեծ դիւրութիւն կընծայէ նաև իր գաշնակիցներին արևմտեան ռազմաբեմին վրայ։ Գերմանիան Ռուսերին դէմ 400 հազարամէղրի յափ ճակատի մը վրայ 50 զօրաբանակ տնտած է, որ ըսել է 2 միլիոնի չափ զօրք։ Ռուսիան ալ հետզհետէ մեծ թուով զօրքեր կը համախմբէ այդ կողմեր և արդէն վերջին բարերին նայելով, Ռուսերն սկսեցին յետ մղել գերմաններին և մի քանի կարևոր կէտերի վրայ նշանակել յաղթութիւններ տանել։

Աւստրիայի մէջ ալ նոյն ռուսական ռազմավարական գործընկերակցութիւնն Ռուսերը Պուքովինաէն քաշեցան, բայց Գարբաթի կարևոր կէտերին վրայ ամրացած են և կը պատրաստուին յաղթականօրէն նոր յառաջխաղացումներ ընելու։ Պէտք չէ մոռնալ այս ալ որ Ռուսիան 3 զրաջի կալուրութիւնները դէմ մի-

անդամայն կը կուտի, Գերմանիայի, Աւստրիայի և Թիւրքիայի դէմ. և ժայռի մը պէս անսասան կեցած է այդ երեք կայսրութիւններին ալ բազմաթիւ դէմ, ինք զանոնք ու ժառանգ դարձունելով և մասամբ փշրելով, Թիւրքերին Հայաստանի մէջ շարաշար յաղթունէն յետոյ, Տարսանէի ռաբակոնումը և անդէս Փրանսական նաւատորմին ծով վըրայ Ռուսիայի օգնութեան հասնիլը նոր մեծ ոյժ մ'ալ պիտի աւելցնէ անշուշտ, համբերել և տոկալ դիտարկել հզոր Ռուսիայի արդէն ունեցած ուժին վրայ։

Գերմանիային իր ընդծովեայնեցումով փետրվ. 18էն ի վեր Անգլիայի ծովերը պաշարած լինելու յայտարարութիւնը չկրցաւ այն արդիւնքը ունենալ ինչ որ Գերմանիայի ծովային նախարար Գիլբերթ կըսէ պառնար Անգլիային։ Մի քանի վաճառականական նաւերի ընկղմելէն զատ նշանակելի փնտա մը չկրցաւ առաջ գերմանիան Անգլիային մինչդեռ իր այդ գործընկերակցով իրեն դէմ գրգռեց ծովերէն չէզոք տէրութիւններն ալ։ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները չէին կրնար անտարբեր մնալ որ անտարբեր համար Անգլիա երթնելով իրենց շուքնաւները գերմանական ընդծովեայնեցումը պարզէն վարմունքին պատճառով վտանգուէին. ուստի թէև բարեկամաբար, բայց բողոքեցին Գերմանիայի ապօրինի յայտարարութեան դէմ և գործընկերակցի փոփոխութեան համար բանակցութիւնները կը շարունակուին։

Արևմտեան ռազմաբեմին վրայ անգլիափրանսիական զօրքերը հետըզհետէ յառաջ ինքնու վրայ են մէշտ, թէև կամայ կամաց։ Ընդհանրապէս կը կարծուի որ մեծ ընդհանրութիւնները պիտի սկսին դարձնին։ Միևնոյն ժամանակ, գաշնակիցների կողմէն կ'ազդուի առնուիլը որ մօտալուտ կը համարուի, և հետևապէս իտալիայի ինչպէս և Պալքանեան փոքրիկ տէրութիւններին առաջարկելով ներկայ վիճակին մէջ մեծ փոփոխութիւն մը առաջ պիտի բերէ որ իր ուժգնութեամբ վճռական պիտի դառնայ ներկայ պատերազմին համար։ Ամէն պարագայի մէջ անտարակուսելի է որ թիւրք տէրութիւնը ծանրապէս պիտի տուէ ներկայ պատերազմին իր միջամրտած լինելու յիմարական յանդընթեմութիւնը։

ՆՈՐ ՍՏԱՅՈՒՄԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մերոյն վարձուեալ, ԲՈՂՈՒՐ ՆՈՐԱՅՈՒՆ ՊԱՏԵՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ. Հատոր Ա.։ Հրատարակութիւն Հ. Յ. Գ.։ 1914 ժընէվ։ Գինը Արտասահման 4 Քր., Թիւրքիա 15 Դր., Ռուսիա 1 ռուբլի և 50 կպ., Ամերիկա 80 սենթ. Ստանալու համար գիմել ժընէվ Դրոշակի խմբագրութեան (Rédaction du journal «Droschak» GENEVE-Suisse)։

(Յրանալի մեծ ցեղափոխութիւնն սկըսած մինչև վերջին ժամանակներ կատարուած քաղաքական և ընկերական յեղաշրջումների, այդ առթով յայտարարուած գաղափարների և գործադրուած ջանքերի պատմութիւնն է ամփոփ և միանգամայն հետաքրքրաշարժ ու ոգեւորիչ ոճով մը գրուած)։

ՕՐԱՅՈՅՑ 1915 թուականի. մեծագիր և պատկերազարդ չքեղ հրատարակութիւն, դաշինքների մէջ կամ դրասնեակների սեղաններին վրայ գրուելու համար։ Հրատարակութիւն Թիֆլիսի Աղբիւր-Տարազ պատկերազարդ թերթերի վարչութեան որ իր բաժնորգներին կը գրէ իբրև Ա. պրէմիա (prime) ներկայ 1915 թուականի։

ՕՐԱՅՈՅՑ (1)

Հին հոմար	Նոր հոմար
ՄԱՐՏ	ՄԱՐՏ
1 + Կիր. Ե. Գառնանդէն. պէջ.։ Գառնանդէն ՏՃ. Տարեմուտ 1331 Երևմտական թուականին։	14
2 Բշ. Ի. Թ. Եր. Մեծ Պաշոյ	15
3 Գշ. Լ. Եր. » » ՏՃ. Այսքը պիւր 7 իւլ ամուլ (վերջ ցրտոյն պառաւանջ)։	16
4 Գշ. Լ. Եր. Մեծ պաշոյ։	17
5 Եշ. Լ. Եր. » » »	18
6 Ուր. Լ. Եր. » » »	19
7 + Եր. Լ. Եր. » » Ս. Գրեգորի Լուսաւորչին մուտքն ի վերապէն։	20
8 + Կիր. Զ. Գառնարդէն. պէջ.։ Գառնարդ ՏՃ. Այսքը խաւսայն (վերջ յիսնորեայ երկրորդ մասին ձմրան)։	21
9 Բ. Լ. Եր. Մեծ պաշոյ։ Գարնանամուտ և հասարակած (տիւ և գիշեր լինին հասարակ)։	22
10 Գշ. Լ. Եր. Մեծ պաշոյ	23
11 Գշ. Լ. Եր. » » »	24
12 Եշ. Լ. Եր. » » » Լ. Աւետուշի Ս. Աստուածածնի (Annonciation)։	25
13 Ուր. Ի. Եր. Մեծ պաշոյ	26
14 Եր. Ի. Եր. » » Զեչատակ յարութեան զապրուս։	27
15 + Կիր. Գաղկազարդ։ Եւս Լոնջ.։ (Rameaux)	28
16 Աւագ երկուշաբթի։	29
17 » երեքշաբթի։ Զեչատակ տառքն կուսանայ։	30
18 » չորեքշաբթի	31
ԱՊՐԻԼ	ԱՊՐԻԼ
1 + Աւագ հինգշաբթի։ Զեչատակ ընթերցայ Տեառն մերոյ Զեչատակի Գրեգորի Զեչատակն ոտնադրուայ	1
2 Աւագ ուրբաթ։ Զեչատակ չարչարանայ, խաչելութեան և թաղման Տեառն մերոյ Զեչատակի Գրեգորի։	2
3 Աւագ շաբաթ։ Ըրազալոյց Զատիկի։ Զեչատակն նաւակատիք։	3
4 + Կիր. ԶԱՏԻԿ։ Եւ Լոնջ.	4
5 + Բշ. Բ. Եր. Զատիկ։ Զեչատակ մեռելոց։	5
6 + Գշ. Գ. Եր. Զատիկ	6
7 Գշ. Գ. » » »	7
8 Եշ. Ե. » » »	8
9 Ուր. Զ. » » »	9
10 Եր. Ե. » » » Զեչատակ զըխատման Ս. Զովհաննէս Մեղրաշին։	10
11 + Կիր. Բ. Եր. Զատիկ։ Նոր Կիրակի։	11
12 Բշ. Թ. Եր. յիշանց	12
13 Գշ. Ժ. » » »	13

(1) Տեսնել Արմենիա, Թիւ 29 և 30։

ՆԱԽԱԿԱՏՈՒՓ

Ալեքսանդրիա. — Յ. Գ. Ստանբ.։ Ենթահակալ ենք։
Աթէ. — Մ. Տ. Գ. Զեր տուած նոր հասցէին (Ք. Թ.) սկսանք ղըրկել թերթը։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Ա. Զ. Գ. Մեր ընթերցողների դիւրութեան համար կը տեղեկացունենք որ Մարտի մէջ Արմենիան հատուկ կալուել է ստանալ, Արմենիայի դրասնեակէն զատ, նաև Տիար Գ. Շուհ. Լամբանի վաճառատան մէջ 15, rue Longue-des-Capucins։

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԹԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Փր. սնդմ.
Ս. Հայ դիւցազնոյնի մը Բ. տպագր. 40
Բ. — Ի. (Ապառած)
Բ. Թիւրքիայի Հայերն Եւ իրենց դրոշմներ (Գրեց Մ. Աւետիսեան) 50
Թ. « Արմենիայի յուշատար (Ա. տարի) 140
Ժ. Վրթ. 20
ԺԱ. Թանաթ Բաղարիս 20
ԺԲ. Նմայիկ Մ. Փորթուգալիս 20
ԺԳ. Մի պոսիկար ճայրեմակ 140
Պուրկարիս Զեչատակ թուական ծագման պատմութիւնը 20
ԺԴ. Մի գաղղիք 20
Մարտի մէջ զօրք գրելու փոստի ծախքը կը վճարուի հրատարակողին։

Տիւրքի Զեչատակ. ՎԱՆՔԻ (վարդապետի մը օրագիրը։ Տպագր. Օ. Ա. Գառնանդ. Գին 10 դրու (2 1/2 Քր.)։ Ստանալու համար դիմել Մարտի Արմենիայի խմբագրութեան։

(Տ. Զեչատակն այս գրքով ոչ միայն երկրորդ կուսակցութիւնի մը իր ձեռագիր պատկեր կը ներկայացունէ, այլ և հոն գեղարուեստի վերաբերեալ և այլ հետաքրքրաշարժ նիւթեր կը շօշափուին։ Հեղինակը լաւ գնանաւ և ուսումնասիրած է բնութեան գեղեցկութիւնները, բնական տեսարանները կենդանի զոյներով նկարագրութիւնները տեղ տեղ վերին աստիճանի հիմնալի են որ զրազեւին հետագոյն մտքի ու երեւակայութեան բարձրութիւնը ցոյց կուտան։ Գրելու ոճն ալ լաւ է, ընտիր հայերէնով և կարճ ու ամփոփ նախադասութիւններով։

Խորհուրդ կուտանք մեր ընթերցողներին կարդալ այս գիրքը որ զրազեւական ճաշակ ունեցողներին զրական վայելք մը ըմբռնելու տալէ զատ՝ ամէն ընթերցողներին ալ որոճաւու նիւթեր կուտայ ինչ ինչ խմբագրութիւններին վրայ)։

ՏՆՕՒԼԵ—ԻՄՔՐԵԻՐ

Փ ՓՈՐՓՈՒԹԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՏՈՒՅԻ
Հայերն Տպարար Մ. Փորթուգալիս
Le Gérant : François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi